

Dorsten naar vrede en recht

'Vrouwen zijn notoire gelovigen. Dwars door alle onderdrukking en ontkenning in de kerken heen blijven vrouwen religieus.' Esther Mombo, hoogleraar theologie in Kenia, laat zien hoe sterk vrouwen in de Afrikaanse kerken zijn. Ze wijst de pijnlijke weg naar verzoening en vrede.

Diana Vernooij werkt als manager in de maatschappelijke opvang en is voorganger in Oecumenische Basisgemeente De Duif in Amsterdam.

Esther Mombo is emeritus-decaan van de theologische opleiding van St. Pauls Universiteit in Nairobi, Kenia. Ze was een van de eerste vrouwen die theologie studeerde, doceerde, promoveerde, en hoogleraar theologie werd. Ze zet zich in voor vrouwen en vredesvraagstukken.

'Waarom geven mannen leiding in de kerk, terwijl het vooral vrouwen zijn die naar de kerkdiensten komen?' Deze vraag hield Esther Mombo als jonge vrouw bezig. 'Mijn oma was een van de eerste vrouwen uit haar dorp die brak met het traditionele volksgeloof', vertelt ze. 'Ze koos voor de christelijke kerk en volgde er tegen de wil van haar familie onderwijs. Ze liet haar kinderen onderwijs volgen en stond erop dat ook haar kleindochters naar school gingen. Mijn oma is nog steeds een grote bron van inspiratie voor mij. Mede dankzij haar ben ik theologie gaan studeren. Zij moedigde mij aan mijn hart te volgen. Mijn ouders maakten zich zorgen over mijn studiekeuze, maar mijn oma zei: "Het zal niet makkelijk zijn, maar met Gods hulp gaat het je lukken." Zij gaf mij het vertrouwen dat ik het kon. Ze zei: "Je zult intimidatie meemaken, spirituele, emotionele, seksuele en fysieke intimidatie. Verberg je er niet voor, maar stel vragen en ga het gevecht aan." Doordat ze het allemaal benoemde, schrok ik er niet meer voor terug toen het op mijn pad kwam. Ik kon staan op de schouders van mijn oma. Nu moeten andere vrouwen op mijn schouders kunnen gaan staan.'

Vrouwen en verzoening

Esther Mombo is in Nederland om een training te geven aan vrouwelijke leiders in vredesgroepen. 'Het is niet vanzelfsprekend dat vrouwen de leiding nemen in vredesprocessen. Vrouwen nemen zelden deel aan vredesonderhandelingen in conflictsituaties, de rondetafelconferenties. Daar kissebist een groepje mannen over waar ieder moet zitten. Ze bereiken hooguit een compromis, maar de pijn blijft bestaan en uiteindelijk gaat het moorden ook weer door omdat er niets wezenlijk is opgelost. Maar vrouwen werken wel aan vrede, zijn initiatief-

nemers voor verzoening. Ze neigen eerder naar het herstellen van relaties. Ze praten en luisteren.' 'Vrede en verzoening zijn geen instantoplossingen. In conflictsituaties worden mensen te snel geforceerd om hun pijnlijke verleden los te laten en elkaar te vergeven. We vinden het gênant om erover te praten, we zijn beschaamd, of we willen gewoonweg doorleven. Dit brengt schade toe aan het slachtoffer en helpt de daders niet om te beseffen wat ze hebben gedaan. De psychologische kern van verzoening is het helen van herinneringen. De slachtoffers moeten de woede over de pijn en ellende die zij hebben doorstaan, kunnen uitdrukken. Als de dader daarnaar luistert en zijn verantwoordelijkheid accepteert, is dat het begin van het helen van de herinnering.'

Gerechtigheid

Voor vrede en verzoening is ook gerechtigheid nodig. Dat wat een kloof tussen ons heeft veroorzaakt, moet benoemd worden. 'Dat begint al bij huiselijk geweld. Je kunt niet tegen de partners zeggen: laten we bidden en elkaar vergeven. Er moet benoemd worden en er moet verantwoordelijkheid genomen worden voor wat er is gebeurd. Dat is pijnlijk maar bevrijdend. Als ik mijn pijn onder woorden kan brengen, kan ik mijzelf ervan bevrijden. Dan pas kan ik naar jou een hand in vrede uitsteken. Ik kan mijn hand niet uitsteken als ik er een mes in geklemd houd. Ik moet vrij zijn, jij moet mijn blote hand kunnen zien, de kwetsbaarheid ervan.'

Bagage

'Van bevrijdingstheologie en zwarte theologie kunnen we leren dat ieder van ons bagage meedraagt. We kijken allemaal met de bril van onze cultuur naar de teksten en geven er een gekleurde interpretatie aan.' Het zijn vooral mannen die de bijbelverhalen, over een periode van 1000 jaar, doorvertelden en opschreven. 'De geschiedenis van het christendom laat mannelijke heerschappij zien over alle aspecten van het leven. Dat noemen we het patriarchaat, de wet van de vader. Die ideologie gaat uit van het idee dat mannen superieur zijn aan vrouwen, dat vrouwen zwak zijn en afhankelijk van mannen om te overleven. In deze context zijn de bijbelse verhalen over bevrijding geschreven. De Bijbel is een menselijke tekst over het woord van God. In de Bijbel is waarheid te vinden, maar die waarheid komt in de kleren van de patriarchale cultuur. Hoe pijnlijk voor vrouwen sommige verhalen in de Bijbel ook zijn, we moeten erdoorheen lezen naar de waarheid die eronder ligt. Ons geloof in Gods gerechtigheid maakt dat vrouwen de moeizame weg met de kerk gaan. In Afrika hebben we nog steeds een sterk geloof in God, zelfs in de zeer pijnlijke context van patriarchaat en uitsluiting. Wij vrouwen moeten door die pijn heen. We hebben niet anders dan ons geloof in God, ons vertrouwen in God, om ons erdoorheen te helpen.' *

Hartgrondig

Column

Dorst

Honger hadden we niet, al dachten we soms van wel. Maar we mochten het niet zeggen. Mijn vader had honger gehad in het kamp en verder was honger voorbehouden aan kinderen in arme landen. Wij hadden hooguit trek. Gek genoeg mochten we wel dorst hebben. Of was dat omdat we geen woord hebben voor een beetje dorst - voor dorst in cola of dorst in een kopje thee? 'Als kinderen zeuren', zei mijn moeder altijd 'hebben ze dorst.' Maar wat wisten wij eigenlijk van dorst? Van echte dorst? Net zo weinig als van honger, lijkt mij. Honger en dorst. Dan heb je het over hele basale verlangens die met overleven te maken hebben. Met erop of eronder.

Ik lees Uwe Tellkamps *De Toren*, over een familie in de DDR, vlak voor de val van de muur. Bureaucratie en regelzucht van staatswege bepalen het leven. Voor alles moet je een stempel hebben en voor elke stempel sta je uren in de rij. Iedereen is op zijn hoede voor iedereen. En alle mensen, van jong tot oud, dorsten naar kennis en informatie, naar vrijheid en schoonheid, en zijn bereid daar alles voor te doen. Om te overleven.

Dorst ik nog ooit naar wat dan ook? Ik kan verlangen naar vakantie of naar mijn warme bed, naar dierbaren of naar de zomer. Maar een kwestie van leven of dood? Nee, want eigenlijk heb ik alles. Pure rijkdom. Of toch niet? Nu ik *De Toren* lees, weet ik het niet meer. Alsof ik tussen al mijn spullen en in al mijn vrijheid ook iets ben kwijt geraakt. Alsof ik Pasen wil vieren zonder Goede Vrijdag. Misschien moet je af en toe echte dorst hebben om te beseffen hoe rijk het leven is.

Agnes Grond

is journalist en milieufilosof.